

ESEUL, CÎND DEVINE SPECTACOL

PREMIERĂ ABSOLUTĂ

TEATRU DESCOMPUS de Matei Vișniec • THEATRUM MUNDI și INSTITUTUL FRANCEZ DIN BUCUREȘTI • Data premierei: 12 aprilie 1993 • Regia: Cătălina Buzoianu • Scenografia: Nicolae Ularu • Distribuția: Maia Morgenstern, Horațiu Mălăele, Mircea Diaconu, Răzvan Vasilescu.

Matei Vișniec este, incontestabil, autorul cel mai prezent pe afișele scenelor românești în ultimii trei ani. Îl joacă Naționalul din Iași și Teatrul Mic. Televiziunea și Piatra Neamț, teatrul radiofonic și Teatrul German din Timișoara, „Levant” și „Inoportun” sau Teatrul „B.P. Hașdeu” din Cahul. O modă? Poate și o modă. O reparație morală pentru interzicerea anterioară lui decembrie '89? Poate și o reparație morală. Credem, însă, că principala explicație o aflăm în tonul proaspăt, personal cu care teatrul lui Vișniec se înscrie în „concertul” dramaturgiei românești. Sună foarte românește ceea ce scrie și în același timp foarte „altfel” decât ne-au obișnuit piesele noastre de teatru. Nu neapărat și întotdeauna mai bine. dar altfel. Și nu de cînd este „dramaturg român de expresie franceză” ori „dramaturg francez de origine română”, ci de la primele sale scrieri publicate. Afirmînd că textele lui „sună românește” nu ne gîndeam, desigur, la un naționalism cu cioareci și buciuri, ci la gustul (vocația!) pentru

dansul pe sîrmă între persiflare și gravitate, între lirism și autoironie, între tentația fugii spre legendă, spre metatona poetică și rapida revenire în concret, în proză. Și dacă avem senzația că teatrul lui Vișniec „sună altfel” este poate pentru că reușește a vorbi fără încrîncenare despre lucrurile „încrîncenabile” care ne preocupă (și, uneori, ne persecută), pentru că e mai interesat de comunicarea unei idei decât de story, de a propune o ecuație decât de a copia „pe curat” rezultatul ei.

Este ispititor, credem, pentru un regizor să pună în scenă o astfel de „întîmplare teatrală concepută de autor ca o scriitură dramatică modulară, deschisă oricărei organizări în spațiu” – am citat punctul de vedere semnat de Cătălina Buzoianu în programul de sală al spectacolului cu piesa *Teatru descompus*, coproducție Theatrum Mundi – Institutul Francez din București. Este ispititor dar, în același timp, foarte dificil, montarea presupunînd, în cazul de față, structurarea *teatrală* a unui text cu merite certe, însă mai cu

seamă de ordin literar-eseistic, am spune. Lipsește acțiunea, lipsește imaginea (acea imagine implicată, presupusă tiresc de o scriere pentru teatru), lipsește ritmarea, alternarea de tensiuni, specifice și indispensabile scenei. Montarea semnată de Cătălina Buzoianu reușește însă – și meritul e însemnat – să vizualizeze idei, să facă din ritmurile frazei și ale gîndului ritmuri de spectacol. Efortul de inventivitate e justificat, nu se naște din (sau pentru) nimic, ci reușește să pună în valoare meritele textului lui Vișniec. Mai puțin justificate ni se par accentele „forte”, „îndrăznelile” (îndrăznite, de altfel, de mai toată lumea în vremea din urmă) care nu „transmit un mesaj” ci, eventual, „disciplina liber consimțită” a alinierii la o modă.

Inspirată, de o inventivitate plină de savoare, interpretarea are unitate stilistică, dar te trimite, totuși, cu gîndul la două posibile „școli” (de fapt, e mult spus „școală”, mai curînd tendințe ori chiar trecătoare tentații). Gustul pentru amintita „violentare” a spectatorului care, burghez prin definiție, trebuie epatat îngroașă puțin evoluțiile (altfel, foarte bine desenate) semnate de Maia Morgenstern și Răzvan Vasilescu; precizie în conturul personajului, simț al detaliului de efect, intuire a graniței fragile ce desparte picaneria spumoasă de ... de altceva.

CRISTINA DUMITRESCU

© Horațiu Mălăele

foto: Sorin Lupșă